

Kamil Ławniczak

*Instytut Europeistyki, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu
Warszawskiego*

Sprawozdanie z konferencji „Konstruktywizm w studiach europejskich”, 25 lutego 2016 r.

Dnia 25 lutego 2016 r. w Warszawie (ul. Krakowskie Przedmieście 32, Pałac Tyszkiewiczów-Potockich) odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa *Konstruktywizm w studiach europejskich*. Jej głównym organizatorem był Instytut Europeistyki Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego (Zakład Metodologii Badań Europejskich), a wśród współorganizatorów znalazły się: Polskie Towarzystwo Studiów Europejskich (Oddział Warszawski); DERE – the American College of Greece; Doctoral School of Political Science, Public Policy and International Relations, Central European University; Instytut Nauk Politycznych i Bezpieczeństwa Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie; Instytut Politologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego; Instytut Politologii Uniwersytetu Opolskiego; Technische Universität Chemnitz, Philosophische Fakultät, Europäische Studien Kultur- und Länderstudien Ostmitteleuropas, Gastdozentur – EU Governance Studies.

Celem konferencji było określenie potencjału konstruktywizmu w badaniach integracji europejskiej, w tym przedyskutowanie różnic między konstruktywizmem a koncepcjami alternatywnymi, po to, by wskazać silne i słabe strony konstruktywizmu w stosunku do innych teorii oraz zastosowania konstruktywizmu do badania różnych aspektów funkcjonowania Unii Europejskiej. Punktem wyjścia do dyskusji była książka *Zastosowanie konstruktywizmu w studiach europejskich*, opublikowana w styczniu 2016 r. przez Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

Po otwarciu konferencji przez prof. dr. hab. Konstantego Adama Wojtaszczyka (dyrektora Instytutu Europeistyki WDiNP UW) oraz dr. hab. Jacka Czaputowicza, prof. UW (kierownika Zakładu Metodologii Badań Europejskich), z wykładem wprowadza-

jącym wystąpiła prof. Xymena Kurowska (Central European University). W wystąpieniu, zatytułowanym *Podejścia konstruktywistyczne i interpretatywistyczne w badaniach integracji europejskiej, na przykładzie unijnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa*, zwróciła uwagę na spory dotyczące genezy konstruktywizmu w nauce o stosunkach międzynarodowych, problemy wiążące się z jego typowymi ujęciami w studiach europejskich, jak również aktualne tendencje w rozwoju teorii konstruktywistycznych. W pierwszym punkcie prof. Kurowska stwierdziła, że błędem jest uznawanie Alexandra Wendta za kluczową postać dla konstruktywizmu – jej zdaniem, ważniejszą rolę odegrali Friedrich Kratochwil i Nicholas Onuf, których prace są znacznie bliższe temu, jak konstruktywizm powinien być rozumiany. Ujęcie Wendta jest, zdaniem prof. Kurowskiej, błędne, bo utożsamia konstruktywizm z liberalnym progresywizmem oraz stara się go pogodzić ze skupionym na poszukiwaniu wyjaśnień przyczynowych (pozytywistycznym) podejściem do badań, które dominuje w amerykańskich naukach społecznych. Jej zdaniem, cechą wyróżniającą konstruktywizmu powinno być tymczasem badanie wzajemnego stanowienia społecznych podmiotów i struktur.

W drugim punkcie prelegentka wymieniła i poddała krytyce niektóre z typowych dla konstruktywizmu w studiach europejskich koncepcje: przedstawianie Europy jako potęgi normatywnej, przeciwstawianie logiki konsekwencji logice stosowności, spiralny model absorbowania norm czy przeciwstawianie działań motywowanych strategicznie i tych będących wyrazem tożsamości danego podmiotu. Jej zdaniem, są one mało użyteczne ze względu na podążanie za ujęciem konstruktywizmu zaproponowanym przez Wendta.

Na koniec wystąpienia prof. Kurowska wskazała trzy tendencje istotne dla dalszego rozwoju konstruktywizmu. Po pierwsze, rozwijanie się podejść krytycznych, czego wyrazem jest uwzględnianie ich w czołowych publikacjach, w tym poświęcenie im specjalnego numeru „Journal of Common Market Studies”. Po drugie, coraz powszechniejsze postrzeganie interpretywizmu jako podejścia metodologicznie niesprzecznego z konstruktywistyczną ontologią. Po trzecie, co wynika z dwóch poprzednich punktów, wzrost popularności narracyjnego konstruktywizmu, polegającego na rekonstruowaniu praktyk społecznych od wewnątrz i pozwalającego m.in. badać współistnienie sprzecznych praktyk w ramach jednej tożsamości.

Pierwsza sesja panelowa konferencji, moderowana przez prof. dr. hab. Józefa Fiszera (ISP PAN), z udziałem prof. Jacka Czaputowicza, dr. hab. Rafała Riedla, prof. UO, dr. hab. Pawła Borkowskiego (UW), dr. Anny Skolimowskiej (UKSW) i dr. Marcina Kleinowskiego (UMK) poświęcona była konstruktywizmowi analizowanemu na

tle innych teorii stosunków międzynarodowych i integracji europejskiej. Omawiano miejsce konstruktywizmu w spektrum stanowisk ontologicznych i epistemologicznych oraz jego przydatność do badania warunków początkowych, dynamiki wewnętrznej i produktu końcowego procesów integracyjnych. Porównywano również konstruktywizm z innymi podejściami do badania organizacji międzynarodowych, problemu kontestacji decyzji w Radzie Unii Europejskiej oraz funkcjonowania rotacyjnej prezydencji w tejże.

Druga sesja, zatytułowana *Badanie tożsamości europejskiej*, moderowana była przez prof. Czaputowicza, a jej uczestnikami byli: dr Anna Visvizi (DEREE – the American College of Greece), dr hab. Jerzy Sielski, prof. AJD, dr Elena Kucheryavaya (niezależna badaczka), dr Michał Gierycz (UKSW) i mgr Marta Makowska (doktorantka UW). Odniesiono się w nim do problematyki kryzysu w UE i zróżnicowanego rozumienia projektu europejskiego. Prelegenci dyskutowali o praktycznym wymiarze wielopoziomowej tożsamości europejskiej, badaniu jej z perspektywy antropologii politycznej oraz znaczeniu wspólnych europejskich wartości.

Ostatni panel, moderowany przez dr hab. Martę Witkowską (UW), poświęcony był zastosowaniom konstruktywizmu w analizie funkcjonowania Unii Europejskiej. Prelegentami byli: dr hab. Tomasz G. Grosse, prof. UW, dr Adam Jaskulski (UAM), dr Jarosław Sadłocha (UWr), dr Filip Tereskiewicz (UO) i dr Kamil Ławniczak (UW). W wystąpieniach podnoszono znaczenie badania konstruowania rzeczywistości społecznej przez aktorów politycznych w kontekście kryzysu gospodarczego, problem dyskursywnej konstrukcji ustroju UE i znaczenie symboli w rozwoju integracji. Prelegenci uzasadniali zastosowanie konstruktywizmu do badania m.in. aktywności ugrupowań eurosceptycznych w Parlamencie Europejskim oraz społecznych interakcji dotyczących idei, zachodzących w procesie decydowania w Radzie Unii Europejskiej.